

Cần phải ngăn chặn bạo hành trẻ em trong nhà trường để con em chúng ta được phát triển lành mạnh

Nguyễn Thị Thương

Giám đốc Trung tâm FDC

Hàng ngày qua các phương tiện thông tin đại chúng, qua thực tế cuộc sống quanh ta và chúng tôi còn được tiếp cận qua một kênh đặc biệt là tư vấn phụ huynh học sinh thì thấy rõ một thực tế không thể làm ngơ. Đó là **tình trạng trẻ em bị bạo hành ở nhà trường đang là một hiện tượng phổ biến. Đặc biệt đáng chú ý là ở các trường tư thục, dân lập**. Chúng ta đều thông cảm vì điều kiện chủ quan, hay khách quan nào đó mà một bộ phận học sinh không đủ tiêu chuẩn vào các trường công lập, việc mở rộng hệ thống giáo dục dân lập hay tư thục là điều kiện, là cơ may để các em có thể tiếp tục học lên – Đáp ứng nhu cầu học tập của một bộ phận học sinh, đồng thời cũng là nhu cầu đào tạo nguồn nhân lực cho xã hội theo phương thức xã hội hóa của thời kỳ đổi mới, của nền kinh tế thị trường.

Trong khuôn khổ bài viết này tôi chỉ muốn đi sâu vào vấn đề tình trạng bạo hành giữa giáo viên, giám thị, quản nhiệm với học sinh ở một số trường trên địa bàn TP.HCM mà chúng tôi có tư liệu thông qua hàng ngàn ca tư vấn:

Những biểu hiện của sự bạo hành thường diễn ra như thế nào?

- Viết sai chính tả bị cô giáo lấy thước vụt vào mu bàn tay.
- Nói chuyện khi xếp hàng vào lớp là bị đánh. Có khi giám thị đánh cả lớp chỉ vì một vài em làm mất trật tự (chuyện này tôi đã viết bài báo có tựa đề “*Sự kỳ diệu của lời xin lỗi*” đăng trên báo Thanh Niên số ra ngày chủ nhật 28/8/2005, chuyện kể về lớp học bị thầy giám thị đánh. Biết chuyện tôi đến gặp hiệu trưởng phản ánh. Ngay ngày hôm sau hiệu trưởng đến xin lỗi cả lớp học đó và hứa không để chuyện tương tự xảy ra. Thế nhưng đã có mấy vị hiệu trưởng có được sự dũng cảm, phục thiện như thế?)
- Một em học sinh nói chuyện riêng trong giờ sinh hoạt dưới cờ đầu tuần bị giáo viên thể thao giang tay tát đánh “bốp” vào má, dưới con mắt ngơ ngác, phẫn nộ của bao học sinh, khi nhìn thấy hằn đỏ trên má bạn vết những ngón tay thầy...
- Không ghi chép bài đầy đủ, không thuộc bài – bị đánh! Có những buổi học 1/3 lớp “xoi đòn”. Khi ra về còn vạch lưng cho nhau xem những vằn lưng bầm đỏ.
- Có học sinh làm bài không đầy đủ đã bị quản nhiệm đánh trước mặt cả lớp – với học sinh nữ thì thầy không đánh mà bắt học sinh tự tát vào mặt mình. Ngoài những hành vi bạo hành như bị đánh bằng thước, bằng roi, bằng tay còn phổ biến là véo tai, lấy thước gõ vào đầu, dí tay vào trán, còn những biểu hiện bạo hành tinh thần bằng những lời lẽ xúc phạm như “em ngu quá!”, “em lì quá!”, “em ngồi nhầm lớp rồi!”, “đầu óc em sao bã đậu vậy!”, “cho em một điểm cũng không đáng!”...

Tôi không rõ đây là quy định chung của ngành giáo dục hay chỉ là “sáng kiến” của một số trường, mỗi lớp có một quản nhiệm – quản nhiệm được bố trí ngồi ngoài hiên lớp học để quan sát, theo dõi học sinh suốt quá trình học tập để bắt lỗi – uốn nắn – dạy dỗ các em! Tôi chưa rõ tác dụng tích cực của mô hình quản lý học sinh theo kiểu này – mà chỉ thấy các em phàn nàn bị áp lực, bị theo dõi, bị mất tự do...

Là người từng cộng tác trong ngành giáo dục, tôi ngưỡng mộ những giáo viên chủ nhiệm không những là người thầy, người cô giỏi giảng khi đứng lớp giảng dạy, mà còn gần gũi, yêu thương học sinh, biết từng hoàn cảnh riêng tư, từng đường ăn nết ở, tật xấu của từng học trò để uốn nắn, giáo dục, cảm hóa các em trong từng tình huống sự phạm riêng biệt. Những thầy cô chủ nhiệm đó không cần “ra oai”, không cần roi vọt.

Nguyên nhân của tình trạng bạo hành giữa giáo viên, giám thị, quản nhiệm với học sinh:

Thứ nhất: Về nhận thức, trong xã hội chúng ta quan niệm “thương cho roi cho vọt” còn khá phổ biến.

Có một lần cháu nội tôi học lớp 3 viết sai chính tả bị cô giáo đánh vào mu bàn tay. Chiều về cháu mách bà và khóc. Tôi gọi điện hỏi 4 bạn thân của cháu, các cháu đều nói thường bị đánh như vậy. Ngày hôm sau tôi đến lớp gặp cô giáo yêu cầu cô dừng hẳn chuyện đó thì cô giáo giải thích “phải có biện pháp mạnh thì các cháu mới sợ”. Tôi nói: học sinh tiểu học có khi vì yêu quý cô giáo mà các em cố gắng học giỏi. Đánh học sinh là không tốt, là sai nguyên tắc sư phạm, nếu cô không dừng tôi sẽ báo cáo với hiệu trưởng. Cuối tháng đó nhân họp phụ huynh, cô giáo trình bày trước các phụ huynh rằng: “đôi khi cô có đánh các em vì muốn các cháu chăm ngoan mà thôi” và cô lấy biểu quyết ai đồng ý cho cô giáo được quyền đánh học sinh chỉ vì muốn các em chăm học thì giơ tay. Kết quả là $\frac{3}{4}$ số phụ huynh học sinh đã giơ tay (trở trêu thay tôi là thiểu số). Nhiều phụ huynh khi tư vấn kể rằng thấy con bị đánh thì cũng xót, cũng thương, nhưng lại tự trấn an rằng “đánh cũng được nhưng đừng đánh đau và thường xuyên sợ nó dạn dần, nó lý”. Có vị phụ huynh còn nói rằng: “Mấy trường kỷ luật sắt – đánh học sinh như kết, nhưng có lẽ vì thế mà tỷ lệ đỗ tốt nghiệp, đậu đại học cao, cho nên phải chấp nhận cho con học chứ biết làm sao?”. Trong quá trình tư vấn tôi đã góp ý với phụ huynh nên có sự trao đổi qua lại với nhà trường về tình hình học tập và rèn luyện của con cái để phối hợp giáo dục. Riêng chuyện phải phản ánh với hiệu trưởng về thầy A, cô B đánh học sinh thì hầu như phụ huynh nào cũng không dám vì sợ con bị “trù dập” và bản thân họ cũng không phủ nhận là ở nhà họ cũng đã từng đánh con khi trẻ bị điểm kém hay trẻ mãi chơi... Vì nhận thức sai, lỗi thời như vậy nên hiện tượng thầy đánh trò chưa bị lên án mà đôi khi còn được đồng tình.

Nguyên nhân thứ hai: Là những người bạo hành trẻ em (cả thầy cô giáo và cha mẹ học sinh) đều chưa ý thức được tác hại và hậu quả sâu xa của việc bạo hành trẻ em sẽ ảnh hưởng như thế nào đến quá trình hình thành và phát triển nhân cách con người. Nếu thường xuyên bị bạo hành các em sẽ học ngay cái gương xấu đó, trong cách cư xử với bạn bè, với người thân và với đồng loại. Những em sống trong môi trường bị bạo hành có thể sẽ trở thành kẻ nhu nhược thiếu tự tin, mặc cảm hoặc sẽ trở thành kẻ hung hãn dễ “đao búa” với mọi người. Nạn bạo hành giữa học sinh với học sinh trong nhà trường đang là vấn đề đáng báo động hiện nay.

Có một nhóm học sinh đã kể với tôi rằng: bị thầy quản nhiệm đánh nhiều các em rất ác cảm với thầy. Thế nhưng lại có chuyện (ngay trong lớp đó) một học sinh học lực yếu, hay bị phạt trong lớp, đã đề xuất quyên góp các bạn mỗi người năm chục hoặc một trăm ngàn đồng, cố gắng đủ số tiền mua tặng thầy một chiếc điện thoại di động nhân dịp ngày nhà giáo 20/11. Đề xuất này gây khó xử cho một số học sinh nhà nghèo hoặc không đồng quan điểm. Biết chuyện này tôi đã phản ánh với nhà trường và đã ngăn chặn được một việc làm không mang động cơ tốt đẹp. Chúng ta khuyến khích học sinh biểu hiện lòng biết ơn thầy, cô bằng thái độ và hành vi tương ứng. Đồng thời cũng phải ngăn chặn mầm mống của thói “đút lót” để cầu an, mua chuộc, dung túng cái không tốt này sinh trong các em những công dân tương lai đang ngồi trên ghế nhà trường.

Một nguyên nhân quan trọng không thể không đề cập đó là: **sự phát triển của trẻ em ngày nay ngày càng đa dạng, phức tạp**. Các em được tiếp nhận thông tin đa chiều, môi trường gia đình và xã hội nhiều biến động. Ảnh hưởng tiêu cực từ quan điểm về lẽ sống, lối sống đan xen giữa truyền thống, hiện đại, cái cũ cái mới. Tâm lý muốn tự khẳng định mình mạnh mẽ hơn, cái “tự do vô kỷ luật” để làm nổi “cái tôi” trong các em thường trực hơn. Nói một cách nôm na là **quản lý giáo dục dạy dỗ học sinh ngày nay khó khăn hơn xưa nhiều**. Trong khi năng lực sư phạm của giáo viên, công tác quản lý của nhà trường còn nhiều bất cập. Công tác kiểm tra giám sát và tiêu chí đánh giá chất lượng giáo dục còn nhiều vấn đề phải bàn. Chúng ta đặc biệt thông cảm với hệ thống giáo dục dân lập tư thục vì bên cạnh những khó khăn chung của

ngành giáo dục họ còn chịu nhiều áp lực đặc biệt là từ đối tượng học sinh. Nguồn nhân lực (quản lý, giáo dục) phải tự chịu về kinh tế...

Chúng ta đều hiểu rằng khi cha mẹ phải đánh con tức là cha mẹ đã chịu thua về phương pháp. Khi thầy cô phải đánh trò là thầy cô yếu kém về năng lực sư phạm. Đây là một nguyên nhân không dễ gì khắc phục tận gốc trong một sớm một chiều nhưng cũng không thể chậm trễ khắc phục.

Cũng không thể không kể đến một nguyên nhân sâu xa mà nói đến tưởng như “chuyện xưa như trái đất” đó là tấm lòng nhân ái là **“tất cả vì học sinh thân yêu của chúng ta”**. Lâu nay ai cũng cứ tưởng mặt nhiên đã có. Đã là thầy cô giáo ai chẳng tất cả vì học sinh? Trong xã hội chúng ta từ trước tới giờ có hai nghề cao quý được tôn vinh là **thầy giáo** và **thầy thuốc**. Thầy thuốc được mệnh danh là **thầy thuốc như mẹ hiền**. Thầy giáo thì được coi là **kỹ sư tâm hồn**, là **nghề trồng người**. Nhưng dưới tác động tiêu cực từ mặt trái của nền kinh tế thị trường thì trong hai nghề cao quý này cũng không tránh khỏi những người hành nghề vì đồng tiền, vì lợi nhuận. Và trong khi hành nghề, họ thiếu đi cái tiêu chuẩn cơ bản là **lòng nhân ái** – thì làm sao họ có thể sáng tạo gì hơn? Đòi hỏi gì hơn trong phương pháp giáo dục và chữa trị con người? Nói đến điều này không chỉ nói đến người thầy - người cô trực tiếp dạy dỗ học sinh mà nói đến cả công tác quản lý, giáo dục ở các cấp. Cần phải có những quy định nghiêm ngặt để nhận diện và loại bỏ những con **“sâu”** đang **“làm rầu nồi canh”** ngành giáo dục, làm xấu đi hình ảnh người thầy- người cô trong mắt các em. Đã hai lần tôi trực tiếp đến gặp hiệu trưởng của một trường trung học phổ thông để phản ánh về tình hình giáo viên, quản nhiệm đánh học sinh. Vị hiệu trưởng đó nói với tôi rằng: nhà trường đã có quy định bằng văn bản nếu thầy cô giáo nào đánh học sinh sẽ bị nhà trường xử lý từ khiển trách, cảnh cáo đến cho thôi việc. Thế nhưng qua học sinh phản ánh tình trạng đánh học sinh ở trường đó vẫn tiếp diễn. Tôi động viên các em cứ mạnh dạn lên báo cáo thầy hiệu trưởng (thầy đã nói sẵn sàng nghe học sinh phản ánh) nhưng không em nào dám lên. Các em bảo “có khi nói vậy mà không phải vậy, chuyện giáo viên quản nhiệm, tổng quản nhiệm đánh học sinh như cơm bữa làm sao thầy không biết? Chúng con không dám đâu”.

Mới đây, có chuyện ở một trường khi thi học kỳ II xong tất cả các môn – các em tưởng như được “xả hơi” những thứ 7 các em vẫn phải đến trường. Tất cả ngồi yên trong lớp trong khi quản nhiệm làm việc của quản nhiệm, thì gần năm chục học sinh phải ngồi yên, không được nói chuyện, không được cười đùa. Em nào mệt cũng không được gục xuống bàn. Ngồi như vậy đến hết giờ thì được ra sân. Tôi hỏi các em vì sao không học mà vẫn phải tập trung? Các em nói: “có lẽ nhà trường đã thu học phí cả tháng rồi, nếu cho chúng em nghỉ, sợ phụ huynh thắc mắc. Mà thầy quản nhiệm thì có bao giờ biết bày trò gì cho chúng em học mà chơi đâu?”. Nghe các em nói mà tôi thấy thật tội nghiệp cho con trẻ - đang ở tuổi dư thừa năng lượng, thích chạy nhảy, cười đùa mà bị quản lý theo kiểu này thì khác gì bị cực hình? Nếu có tấm lòng **“tất cả vì học sinh thân yêu”**, vì sự nghiệp trồng người chắc rằng không trường nào, thầy cô nào vô cảm trước những nhu cầu chính đáng của trẻ em? Trước nhu cầu phải đổi mới phương pháp quản lý và giáo dục?

Một số kiến nghị về giải pháp ngăn chặn nạn bạo hành trẻ em ở trường học:

1. Trước hết chúng ta phải cùng nhau phối hợp đóng lên tiếng chuông báo động cho toàn xã hội và các cơ quan chức năng. Đặc biệt là ngành giáo dục, phải nhìn thẳng vào sự thật để đánh giá thực trạng bạo hành trẻ em ở trường học – tuyên truyền trong giáo viên và học sinh về luật chăm sóc, bảo vệ trẻ em của Việt Nam và Công ước quốc tế về quyền trẻ em đã được ban hành. Để người bạo hành không dám bạo hành, để người bị bạo hành biết tự bảo vệ mình bằng pháp luật, để nhà trường và gia đình cùng toàn thể xã hội lên án nạn bạo hành trẻ em. Tôi thiết nghĩ Hội thảo này của chúng ta cũng đang là một giải pháp góp phần nâng cao nhận thức của xã hội, nhận diện và dự báo tình hình bạo hành trẻ em ở trường học để tìm cách khắc phục.

2. Toàn xã hội mà trước hết là ngành giáo dục hãy quan tâm phát hiện, bồi dưỡng và nêu gương điển hình tiên tiến, khen thưởng thỏa đáng với những trường, lớp, thầy cô giáo có tấm lòng “tất cả vì học sinh thân yêu” mà đổi mới phương pháp quản lý, giáo dục học sinh theo phương châm phát **huy tích cực, tự giác của trò trong quá trình học tập**. Có những quy định, chế tài nghiêm ngặt để hạn chế nạn bạo hành học sinh dưới bất kỳ hình thức nào.

3. Thành đoàn cũng nên tăng cường chỉ đạo cho các quận/huyện đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh và hệ thống tổ chức đoàn trong các trường học, phát huy vai trò, tác dụng của một tổ chức thanh niên tiên tiến, tham gia giáo dục động viên học sinh tự giác học tập. Biết phát huy vai trò tập thể trong việc hỗ trợ giáo viên, quản nhiệm quản lý, giáo dục học sinh - cần có tiếng nói bảo vệ học sinh trước những hành vi bạo hành trong nhà trường.

4. Các cơ quan thông tấn, báo chí phát thanh truyền hình là công cụ tuyên truyền hữu hiệu để nâng cao nhận thức cho toàn xã hội về vấn đề này. Những phóng sự có hiệu ứng cao và rộng như vụ “mẹ mìn” ở Biên Hòa từng làm chấn động dư luận xã hội và bất kể bạo hành tàn bạo trẻ em phải ra trước vành móng ngựa. Chúng tôi hi vọng và mong mỗi các cơ quan thông tin đại chúng hãy quan tâm tới mảng đề tài này.

Chúng ta đang phấn đấu cho một xã hội công bằng, dân chủ và văn minh – văn minh trong giáo dục là sự **tôn trọng con người**, là sự yêu thương – cảm hóa chứ không phải bằng trừng phạt. Chúng ta không thể để tình trạng con em mình bị đánh đập, xúc phạm, bị khuất phục bởi kiểu giáo dục “roi vọt” quá lỗi thời đang tồn tại trên thành phố mang tên Bác.

Với sự bức xúc và đầy ắp tư liệu qua kênh tư vấn, tôi xin có đôi lời chia sẻ để chúng ta cùng luận bàn.